
Dagtilbuddet Riisvangen

Læreplaner 2021

Den gode udvikling skaber vi sammen

Dagtilbuddet Riisvangens Læreplan 2021

Indhold

Børnesyn og afsæt for pædagogisk praksis	2
Dannelse og børneperspektiv.....	5
.....	6
Leg og børnefællesskaber.....	7
Det pædagogiske læringsmiljø hele dagen.....	8
Læring og læreplanstemaer	10
Det fysiske og æstetiske børnemiljø	12
Børn i udsatte positioner	15
Forældresamarbejde	17
Inddragelse af lokalsamfundet	21
Sammenhæng med børnehaveklassen	22
Ledelse	25
Pædagogisk personale.....	27
Dokumentations- og refleksionspraksis	35
Evaluerings	36

Børnesyn og afsæt for pædagogisk praksis

"Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gøre, uden at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man vækker, en lede, som man uddyber eller hæver. Men det kan også være forfærdende meget, så det simpelthen står til den enkelte, om den andens liv lykkes eller ej."

Den etiske fordring, K.E. Løgstrup, 1956

At arbejde med mennesker indebærer et ansvar, som skal varetages med omhu og forståelse af, at som mennesker er vi hinandens vigtigste forudsætninger. Mennesker er afhængige af hinanden, og det er i samværet med andre, at vi lærer os selv og vores værdier at kende, ligesom vores udvikling udspringer af det sociale samspil med andre. Derfor har vi i Dagtilbuddet Riisvangen et relationsorienteret lærings- og udviklingssyn, hvor grundlaget for menneskers trivsel, udvikling, læring og dannelse er, at de føler sig set, mødt og forstået. Derfor betyder Den etiske fordring for os i praksis, at vi møder mennesker, små som store, med hjertevarme og venlighed og ser, møder og forstår det enkelte menneske på det særlige noget, som alle har med sig, og på alle de aspekter af menneskets personlighed, som nu kan komme til udtryk i relationer og samspil med andre mennesker.

Udover det filosofiske grundlag, vi bringer med os fra Den etiske fordring, har vi valgt at levendegøre vores værdier ved at tage afsæt i fire udsagn, som vi frit har oversat fra Vitaliseringsmodellen (i modellen kaldet rettetheder). Vitaliseringsmodellen omfatter menneskets psykologiske grundbehov og viser, hvilke former for relationer og miljøer, der giver psykologisk ilt og dermed vitaliserer og understøtter trivsel, udvikling, læring og dannelse. I Dagtilbuddet Riisvangen danner disse fire rettetheder rammen og er retningsgivende for den måde, vi forstår, møder og handler i forhold til andre mennesker på, uanset om det drejer sig om børn, forældre og kolleger, og er ligeledes retningsgivende for de grundvilkår, der skal være til stede i vores læringsmiljøer:

- Se mig, som jeg er (behov for autonomi)
- Lad mig høre til ligesom dig (behov for at høre til, vi-hed)
- Giv mig passende udfordringer (behov for at mestre)
- Vis mig, hvem jeg kan blive (behov for mening)

"Vitaliseringsmodellen – en introduktion", Jan Tønnesvang & Nanna B. Hedegaard, 2015

Vi er endvidere stærkt inspireret af narrativ teori. Narrativ teori indebærer en forståelse af, at vi organiserer vores erfaringer og dermed skaber mening i livet gennem de fortællinger, vi skaber om os selv og andre. Begrebet "narrativ" stammer fra litteraturteori og indebærer, at der i ethvert narrativ ikke blot er tale om en lille uskyldig fortælling om, hvad der skete i en given situation. I stedet er der tale om en kraftfuld og magtfuld fortælling, fordi der i ethvert narrativ er indlejret kulturelle konventioner, forventninger og diskurser, som vi sjældent er opmærksomme på eller kan undsige os, fordi de fremstår som selvfølgeligheder for os. Disse konventioner og diskurser kan være med til at forstærke eller fastholde os i dominerende fortællinger, der virker indsnævrende på vores selvforståelse og handlemuligheder. Mennesker handler altid ud fra indre grunde – ud fra (kulturelt funderede) intentioner, ud fra en vilje og en livskraft. Når vi arbejder ud fra et narrativt perspektiv, optræder vi derfor ikke skeptisk eller kritisk, men med tiltro til, at der altid er gode grunde til et menneskes handlinger, og mennesker har en iboende livskraft. Derfor må vi hele tiden have en opmærksomhed på at være nysgerrige på menneskers intentioner og på mindre dominerende fortællinger, der kan vise os nye sider af os selv eller andre samt vise os nye veje at gå.

"Vi er alle underlagt de fortællinger og de kulturelle kategorier, som ligger indlejret, indspundet i kulturens fortællingers magt. En fortælling er ikke en neutral historie. Den har altid en morale og en indbygget forventning til, hvordan livet bør være. Fortællinger er på én gang fortolkninger og evalueringer. Fortællinger er således kulturens mest magtfulde redskaber og er fyldt med påbud og forventninger gemt i selvfølgelighedernes påståede naturlighed."

I begyndelsen var problemet, Allan Holmgren, 2011

Det narrative perspektiv interesserer sig for det, mennesker siger. Det betyder, at vi i mødet med andre ikke skal fortolke det, børn eller andre siger, som udtryk for andet end det, de netop siger. Et narrativt perspektiv er derfor anvendeligt, når vi arbejder med at se børnenes perspektiv, se børnene "indefra" og opleve verden gennem deres øjne. I den narrative pædagogik lægger vi vores egen fortolkning af „situationen“ på hylden. Enhver fortolkning er et (potentielt) overgreb. For det eneste, vi med rette kan tolke på, er os selv – for vi ved ikke, hvordan det er at være det andet menneske med netop det menneskes erfaringer i lige netop den situation.

"Når vi tror, at vi har forstået den anden, har vi aldrig forstået den anden, men vi har forstået vores egen forståelse af den anden. Vi kan aldrig helt nå hinanden: vi kan kun nå os selv gennem den anden."

Ledelse med narrative og poststrukturalistiske perspektiver, Allan Holmgren, 2013.

I Dagtilbuddet Riisvangen ser vi barnet som kompetent aktør i eget liv, og vi gør os umage for at lytte til og inddrage barnets holdninger, oplevelser og verbale/nonverbale kommunikation i samspillet med barnet og i vores daglige pædagogiske organisering. Vi møder hvert barn på barnets individuelle personlighed,

udviklingstrin og med de særlige behov, som ethvert barn har, og vi forstår al adfærd som kommunikation. Vi forsøger at sætte os i barnets sted og lægge vores egne forståelser til side for at kunne møde hvert barn med åbenhed og nysgerrighed.

I Borte-tit-tit-legen er der fokus på øjenkontakt, mødeøjeblikke og afstemning med hinanden.

En stille stund inden middagssøvnen med højtlesning, fordybelse og nærhed.

Vi har fokus på at møde barnet med varme og omsorg og på at møde barnet på en anerkendende og udviklingsskabende måde. Vi er opmærksomme på at undgå at definere barnet eller give følgeskab til dominerende fortællinger om barnet. I stedet ønsker vi at være nysgerrige og opsøgende i forhold til at skabe mangfoldige og nuancerede fortællinger, der giver barnet mulighed for at træde nye veje og udvikle sig i mange forskellige retninger. Vi har opmærksomhed på, at hvis et barn ikke trives eller udviklingsmæssigt befinder sig i en udsat position, er vi ansvarlige for at ændre det pædagogiske læringsmiljø og skabe rammer og vilkår, som barnet kan indgå i, finde tryghed i og kan trives og udvikle sig i. Børn er forskellige og har dermed forskellige individuelle behov.

For at give børn lige muligheder, behandler vi dem forskelligt. Det viser sig ved, at børnene har forskellige rammer, vi tilrettelægger forskellige pædagogiske tiltag og vi stiller forskellige krav til dem indenfor deres nærmeste udviklingszone, på baggrund af refleksioner over alder, udvikling, behov og færdigheder.

Dannelse og børneperspektiv

”Mennesket opdrages til at tænke egne tanker. Tilpasning er, at barnet opdrages til at tænke andres tanker. Det tilpassede menneske er mennesket uden alternativer. Det dannede menneske er mennesket, der kan spille spillets regler, men også diskutere spillet. De ved, at spillet er lavet af mennesker, og derfor kan det laves om.”

Socialisering og Teknokrati, Jon Hellesnes, 1976

I dagtilbuddet Riisvangen støtter vi børnene i at tænke egne tanker, så de modnes i deres begyndende mestring af eget liv. Det er altid de voksnes ansvar at skabe rum for, at børnenes stemme bliver hørt, så børnene føler sig set, mødt og forstået. Vi har ansvaret for at skabe forudsætninger for, at børnene ikke bliver fastlåste i deres selvforståelse, men tilbydes flere deltagelsesmuligheder, så de kan prøve sig selv af på forskellige måder.

For at barnet i stigende grad kan få en fornemmelse af, hvad der er vigtigt for dem, både her og nu og i livet som sådan, kræver det, at vi voksne øver os i at lægge vores egen første opfattelse af en situation til side for at give plads til en nysgerrighed på barnets perspektiv. *”Jo bedre vi forstår, desto bedre vi formår.”*

Såvel i vuggestuegrupperne som i børnehavegrupperne er der samlingsstunder, hvor fællesskabet skabes og justeres, så det enkelte barn kan være med på egne præmisser. I takt med børnenes alder skabes rammen om dagen sammen med børnene og de voksne har ansvaret for, at alle bliver set og hørt og værdsat som ”sig”, samtidig med at de får en oplevelse af at høre til og får muligheden for at spejle sig i andre og dermed se andre veje at gå.

F.eks. anvendes der i nogle grupper piktogrammer for at tydeliggøre for børnene, hvad de skal sammen med hvem, hvor længe og hvor og hvad de skal bagefter. Det er de voksnes opgave at lede børnene, men de har et særligt ansvar for at inddrage børnene, så det giver mening for dem. En tydelig ramme giver blandt andet frihed til at mærke sig selv i fællesskabet og den voksnes opgave bliver at have fokus på, hvordan samspillet i gruppen udspiller sig og positionere sig derefter.

I alle ”mødeøjeblikke” skal barnet mødes med åbenhed og nysgerrighed på intentioner og de skal mærke, at de voksne virkelig vil dem.

”””” Man bliver lille af ikke at blive hørt.”

Små ord om store spørgsmål, Niels Christie, 2012

Demokrati og medbestemmelse er vigtige fokuspunkter i alle kontekster. Vi forsøger at styrke og udvide barnets fortælling om sig selv ved at være opmærksomme på deres initiativer, intentioner og færdigheder og hjælpe dem med at sætte ord på som f.eks. ”jeg kan vælge sange, som de andre vil synge med på”. ”Jeg kan

også noget med at finde på sjove lege". I forhold til gruppens samvær er der opmærksomhed på, at alle øver sig på noget, og på den måde skabes dels forståelse og dels håb for den enkelte.

Eks:

Vi arbejder med samlinger (morgensamling, fri for mobberi), hvor både den enkelte og gruppen er i fokus bl.a. ved:

- *Der skabes plads til alle børnenes fortællinger*
- *Vi sidder i rundkreds, så alle kan se hinanden*
- *Voksenstyrede lege og aktiviteter med fokus på mentalisering, bevægelse, regulering, inklusion, musik og sang.*

Arbejdet med fri for mobberi giver bl.a. mulighed for at få sprog for de følelser og tanker, der opstår i samvær med andre og dermed komme tættere på sig selv.

I alle kontekster er der fokus på, hvordan det mon ser ud fra barnets perspektiv. Børnene inddrages f.eks. efter evt. konflikthåndtering og kan spørges om, hvad de ville ønske den voksne havde gjort. På den måde kommer vi tættere på børnene og får mulighed for nye veje at gå.

Til forældresamtaler skærpes blikket på barnets perspektiv med spørgsmål som:

- Hvordan er det at være barn i jeres familie?
- Hvad er vigtigt for jer at jeres barn får med sig?
- Hvis jeres barn var her nu, hvad tror I så, det ville sige?

---

*Dannelse handler ikke om at blive til noget,
men om at blive til nogen*

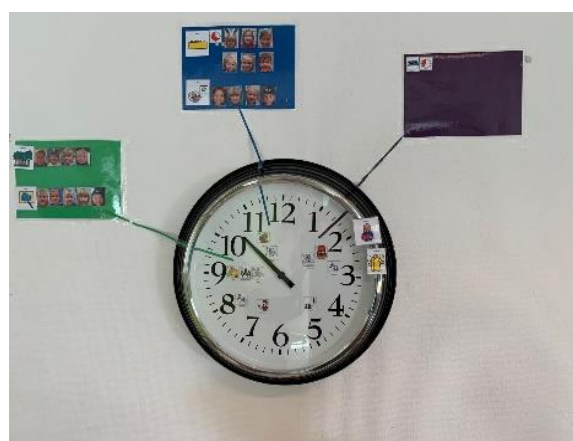

Leg og børnefællesskaber

Dagligdagen i Dagtilbuddet Riisvangen veksler mellem at børnene indgår i både større og mindre fællesskaber.

Der er i begge afdelinger basisgrupper med afsæt i alder. I Riisvangens Børnehus er der 1 vuggestuegruppe med 12 børn og 1 børnehavegruppe med 20 børn. I Ellengårdens Børnehus er der 2 vuggestuegrupper med i alt 22 børn og 1 børnehavegruppe med 30 børn. Børnehavegruppen i Ellengårdens Børnehus er yderligere delt op, så de yngste 8-10 børn er i en gruppe for sig selv det meste af dagen.

Det vil altid være den aktuelle børnegruppe, der er bestemmende for, hvilke fællesskaber der tilbydes. Der er i alle grupper i Dagtilbuddet et samlingspunkt i løbet af formiddagen. Her skabes overblik over indholdet for dagen med inddragelse af børnene, så børnene ved, hvad der kan/skal ske. Derudover tales der altid om, hvem der er der, og hvem der ikke er der og synges nogle sange. Det er de voksnes ansvar at afstemme rammen og indholdet af samlingen med den børnegruppe de har, så alle oplever at kunne være til stede på egne præmisser og blive "set som sig".

Legen har en helt central plads på flere tidspunkter af dagen. Der veksles mellem børneinitieret leg, hvor børnene selv bestemmer hvor og med hvem de leger, og vokseninitieret leg, hvor den voksne igangsætter lege med det formål evt. at bringe nye relationer i spil.

Der er stor opmærksomhed på børnenes færdigheder i forhold til at lege sammen med andre. Leg kræver begyndende færdigheder i:

- at kunne samarbejde
- at kunne afkode legens forløb
- at kunne forestille sig hvad de andre deltagere tænker
- at kunne stå op for sig selv

Det er medarbejdernes opgave at positionere sig hensigtsmæssigt for, at børnene kan øve sig i ovenstående færdigheder, og så legen bliver udviklende for alle deltagere. Det er ikke medarbejderne, der lærer børnene færdigheder, men de kan skabe forudsætninger for, at børnene lærer sig færdigheder, når de er klar, og hvis kravene er inden for nærmeste udviklingszone.

Rolleleg i dukkekrogen

Der er høj grad af medbestemmelse for børnene i forhold til hvor og med hvem, de vil lege, men det er medarbejdernes ansvar at sikre, at alle børn indgår i et fællesskab og at de fællesskaber, der tilbydes, rummer mulighed for både kendte og nye relationer og dermed muligheder for at få øje på andre sider af sig selv.

Det pædagogiske læringsmiljø hele dagen

Dagtilbuddet Riisvangen skal være et rart sted at være for alle børn og voksne. Det er vores mål, at barnet oplever sig selv som medskaber af et positivt og socialt fællesskab, hvor barnet kan udvikle selvstændighed, robusthed, have selvværd og have det godt med at være sig selv med alle facetter af sin personlighed.

Børn lærer og drager erfaringer dagen lang i alle de sammenhænge, de indgår i. Derfor tilstræber vi at skabe trygge og udviklende læringsmiljøer for barnet, fra det øjeblik det træder ind i dagtilbuddet om morgenen til det øjeblik, barnet forlader dagtilbuddet igen om eftermiddagen. Vores pædagogiske praksis (hvor pædagogik forstås som bevidste handlinger med et relationelt og udviklingskabende mål for øje) i mødet med barnet foregår på baggrund af vores almene viden om børns udvikling og behov og vores kendskab til det enkelte barn.

Børnene og medarbejderne i dagtilbuddet er hinandens vigtigste læringsmiljøer, og vi ser læring som relationel. Derfor er måden, vi møder hinanden på, omdrejningspunktet for vores pædagogiske læringsmiljø. Medarbejderne er opmærksomme på at møde børnene med omsorg og varme for at skabe tillidsfulde og udviklende relationer, men de har også en opmærksomhed på, at de er rollemodeller og formidlere af en egen bestemt kultur og de konventioner og forventninger, der er indlejret i denne. Det betyder, at samtidig med at vi er formidlere af

almengyldige leveregler, forsøger vi at være bevidste om ikke at lægge vores egne normer, forståelser og fortolkninger på børnene, men i stedet møde børnene med åbenhed og nysgerrighed. I praksis kommer det til udtryk ved måden, vi taler med børnene på. Vi siger f.eks. ikke: "Man må ikke ...", men er i stedet konkrete i den aktuelle kontekst i vores guidning af børnene og siger f.eks. i stedet: "Prøv at se på Marie. Hun ser ked ud af det. Jeg tror ikke, at Marie kan lide, at du tager hendes legetøj ..."

I samspillet mellem børnene indbyrdes eller med medarbejdere, er det følelsesmæssige læringsmiljø kontinuerligt i spil. Derfor har vi en opmærksomhed på at afstemme med og spejle børnenes følelser. Vi tager børnenes følelser alvorligt og ser adfærd som følelsesmæssig kommunikation. Vores afsæt er, at alle gør det så godt, som de kan i den givne situation, og børnenes forståelse er afsættet fremfor vores forståelse eller forventninger til dem. Det betyder, at vi f.eks. ikke siger: "Du skal ikke blive ked af det ..." eller "Vær ikke bange for ...", men i stedet siger: "Du blev ked af det. Kom, jeg trøster dig ..." eller "Du blev bange for .... Prøv at se, skal vi kigge på det sammen?" Vi støtter børnene i at få øje på hinanden og forstå hinandens intentioner, følelser og handlinger, og derfor italesætter vi og "oversætter" løbende det samspil, vi ser mellem børnene.

I tilrettelæggelsen af vores læringsmiljøer i dagtilbuddet tager vi afsæt både i det enkelte barns trivsel, udvikling og behov og den aktuelle børnegrupes trivsel, udvikling og behov. Det betyder f.eks., at børnene

har forskellige rammer og mødes med forskellige krav og forventninger, der er afstemt med det enkelte barns trivsel, udvikling og behov og nærmeste udviklingszone, så vi kan møde hvert barn med passende udfordringer. Vi evaluerer løbende vores organisering og pædagogiske praksis for hele tiden at kunne justere og nuancere.

Da læring foregår hele tiden, har vi fokus på alle de læringsmiljøer, vi tilbyder børnene gennem hele dagen. Læringsmiljøerne foregår både i børnenes egne spontane aktiviteter og lege, hvor medarbejdernes rolle er at skabe trygge rammer for børnene og lade sig inspirere af børnene. Læringsmiljøerne finder også sted i de voksenstrukturerede aktiviteter for børnene, hvor medarbejderne leder, inspirerer, stimulerer og støtter børnene i at mestre nyt, samt i aktiviteterne, hvor børn og medarbejderen sammen finder på og inspireres af hinanden. Sidst, men ikke mindst, foregår læringsmiljøerne i de daglige aktiviteter, der er forbundne med børnenes fysiske behov og de praktiske opgaver i hverdagen. Her har vi fokus på den læring, der finder sted i alle de daglige rutiner omkring måltider, i garderoben, på badeværelset osv.

Selvhjulpethed er et nøgleord for barnets udvikling. Når barnet oplever, at det mestrer nyt og kan selv, udvikler barnet selvtillid, selvstændighed og handlekraft. Derfor er selvhjulpethed et tema, vi kontinuerligt har fokus på at støtte barnet i at udvikle i alle læringsmiljøer dagen igennem. Når vi arbejder med barnets selvhjulpethed, foregår det f.eks. ved, at vi støtter barnet i selv at kravle op og ned fra sin stol, op og ned fra puslebordet eller stigen til barnevognen, så snart barnet motorisk er klar til det. Ved bordet spiser barnet selv, i begyndelsen med fingrene, sidenhen med en gaffel for til sidst selv at smøre sin mad. Det kommer ligeledes til udtryk på badeværelset, hvor barnet i starten løfter bagdelen, når bleen skal af og på og sidenhen selv tager bleen af. Eller når barnet i begyndelsen selv tager sine strømper af for sidenhen at øve sig i selv at tage bukser og bluse af og på og til slut selv mestrer overtøj og fodtøj. Børnene hjælper ligeledes med at dække rulleborde, dække bord og rydde væk igen, vaske borde, snitte grøntsager til bålmad osv.

Trygge og glade børn, som er en del af fællesskabet og de læringsmiljøer, der ligger i det, trives, udvikler sig og lærer bedst. Nogle børn kan bedst lide de små, nære og kendte fællesskaber. Andre børn synes, det er spændende at indgå i nye eller større fællesskaber. I dagtilbuddet er vi optagede af at skabe mange forskellige former for fællesskaber, så der er fællesskaber for alle børn. Gennem barnets tid i dagtilbuddet vil barnet opleve at indgå i og erhverve sig erfaringer med mange forskellige former for fællesskaber. Nogle børn opsøger forskellige former for fællesskaber på egen hånd, og andre børn er mere tilbageholdende. Her er det medarbejderens opgave at støtte og skabe ekstra tryghed omkring barnet, når det begiver sig ud i nye fællesskaber, så barnet kan få positive oplevelser med sig fra dagtilbuddets forskellige fællesskaber.

Her er børn og voksne i gang med at etablere en nyligt bygget "tankstation" til understøttelse af børnenes cykel/bilbane-aktiviteter. Børnene har været med til at bygge og male selve standen, før den nu bliver støbt i jorden.

Læring og læreplanstemaer

Overgangen mellem udvikling og læring er glidende, og læring kan ses som et menneskes bestræbelse på:

- Refleksion – at forstå og se mening i verden
- Handling – at agere og kunne begå sig i verden
- Identitet – at være sig selv og stå ved sig selv i verden

For at et barn udvikler selvværd og nysgerrighed til sin omverden, skal det understøttes ved affektive afstemninger og spejling. Et barn, der oplever, at det bliver set, hørt, mødt og fulgt på sine intentioner og initiativer og bliver positivt bekræftet, vil øge sit selvværd, selvtillid og selvstændighed og få lyst til nye udfordringer. Barnet er helt afhængig af positiv kontakt til voksne på barnets præmisser for at aktivere konstruktive udviklings- og læringsprocesser. Derfor foregår barnets læring, udvikling og dannelse kontinuerligt og er tæt forbundet med sine omgivelser. Børn lærer gennem leg med sig selv og gennem samspil, aktiviteter, handlen og leg med andre børn og gennem samspil, aktiviteter, handlen og leg med voksne.

Legen er en vigtig del af et barns liv og er den aktivitet, der fylder mest i barnets tid i vuggestue og børnehave. I legen øver barnet sig i at samarbejde, sætte grænser for sig selv og andre, organisere sig, eksperimentere og afprøve idéer, udvikle sit sprog, afprøve roller, skabe mening i det, der kan være svært at forstå, fordybe sig og meget mere. Herigennem udvikler barnet bl.a. forståelse for andre mennesker, forståelse af sammenhænge og mening, selvregulering, forhandlingsevne og samarbejdsevne.

Voksenintitierede aktiviteter giver barnet mulighed for fordybelse, stimulering, inspiration og nye indsigter. En vigtig del af det pædagogiske arbejde består desuden i sammen med barnet at undre sig over, filosofere over, undersøge og eksperimentere med verden omkring sig for at forstå mening og sammenhænge. Mulighederne for udvikling og læring er optimale, når vi i trygge og glædesfyldte relationer møder barnet med passende udfordringer – hvor der er balance mellem barnets aktuelle trivsel og færdigheder og de udfordringer, som barnet møder.

Børnene har høstet æbler fra legepladsen, skåret dem i stykker og skal nu i gang med årets æblepresning. Fokus er på årstider, naturens gang og fra jord til bord.

I Dagtilbuddet Riisvangen arbejder vi med alle læreplanstemaerne på én gang i vores daglige læringsmiljøer med afsæt i et helhedsorienteret syn på barnets udvikling. Indimellem sætter vi spot på at arbejde med, undersøge, formidle, dokumentere og evaluere arbejdet med ét læreplanstema i en periode. Det enkelte læreplanstema kan dog aldrig stå alene i vores pædagogiske praksis og vil altid være forbundet med de andre 5 læreplanstemaer og vores viden om det enkelte barns og den samlede børnegruppes trivsel, udvikling og behov. Når vi indimellem vælger at sætte spot på et enkelt tema, er det oftest for at tilrettelægge en særlig pædagogisk indsats eller for at forenkle den

pædagogiske opgave omkring dokumentation, formidling og evaluering.

Science på legepladsen, hvor der eksperimenteres med sammenhænge, årsager og effekter.

Vi har gennem de senere år fokuseret på at skabe et fælles grundlag og retning for pædagogisk praksis i dagtilbuddet for at kvalificere vores refleksioner, forståelse af og tilgang til børnene, forældrene og hinanden. Derfor har oplæg, kurser og uddannelse hovedsageligt handlet om vores pædagogiske grundlag og retning og er foregået for alle medarbejdere i vores to afdelinger. Vores medarbejdere repræsenterer generelt alsidige kompetencer og færdigheder indenfor de 6 læreplanstemaer. Derfor kan vi ofte hente inspiration hos hinanden i dagtilbuddet, og på sigt vil vi gerne bruge medarbejdernes kompetencer mere på tværs af vores to afdelinger, f.eks. ved udlån af medarbejdere. Hvis vi oplever, at vi mangler kompetencer inden for et læreplanstema, henter vi inspiration fra faglitteratur, forskning, internettet og netværk eller tilbyder kurser og uddannelse til medarbejderne.

I dagligdagen har vi uformelle refleksionsrum, hvor vi løbende reflekterer, sparrer og giver hinanden feedback om vores pædagogiske praksis. På vores gruppemøder og p-møder etablerer vi mere formelle rum, hvor vi arbejder med fælles refleksion og sparring til at undersøge og blive klogere på vores egen pædagogiske praksis, både på det nuancerede plan og i et metaperspektiv.

Vi øver os i at arbejde datainformeret på baggrund af en bred forståelse af data. Data kan f.eks. bestå af børnenes udsagn, initiativer og handlen, af fornemmelser, stemninger og iagttagelser samt praksisfortællinger og video. Data kan også bestå af tal fra f.eks. datapakken, komme-gå skærmen, DPU, SUS-materiale osv.

Metoder til reflekterende dialoger kan være Tænk tank, Stafetmodellen, eksternaliserende eller stilladserende samtaler gennem interviews, som tager afsæt i narrativ teori. Vi anvender det narrative perspektiv for at få forståelse for hinanden og de værdibundne intentioner, der driver os. Det er vores erfaring, at det narrative perspektiv bringer os tættere på hinanden og giver os tryghed til at vise åbenhed og tillid til hinanden. Det giver os mulighed for sammen at udfordre kulturelle eller personlige dominerende fortællinger, der kan virke begrænsende, så vi kan blive klogere på vores praksis og evt. finde nye veje at gå. Vi følger med i forskning og faglitteratur for at tilstræbe, at vi løbende kvalificerer os fagligt og personligt og ikke bliver blinde for, hvordan vi hele tiden kan forbedre vores praksis. Vi vil gerne tilbyde supervision til både ledelse og medarbejdergrupperne for at sikre dagtilbuddet et uvildigt blik udefra og tilbyde et magtfrit udviklings- og læringsrum, og i den langsigtede planlægning er det vores mål, at det kan blive en realitet.

Det fysiske og æstetiske børnemiljø

Dagtilbuddet Riisvangen skal være et rart sted at være for både børn og voksne, og det gør sig også gældende i forhold til de fysiske rammer og det æstetiske udtryk i vores to institutioner.

Vores afsæt er, at vi i vores fysiske rammer og æstetiske udtryk skal finde en balance mellem overskuelighed og kreativitet. Derfor arbejder vi dels med, at husenes indretning skal være enkel og rolig, og at der skal være rene linjer for at skabe ro og koncentrationsmuligheder for børnenes fordybelse og leg. Dels arbejder vi med, at de fysiske rammer skal være indbydende og udstråle livsglæde samt appellere til børnenes fantasi og kreativitet.

I begge afdelinger i Dagtilbuddet Riisvangen har vi gode fysiske rammer, der kan tilbyde børn og medarbejdere muligheder for mange forskellige aktiviteter både inde og ude. Der er rum til, at børnene kan eksperimentere og bruge alsidige dele af sig selv, og rammerne giver gode muligheder for både fordybelse og grovmotoriske aktiviteter.

Begge afdelinger har mange forskellige rum, som giver gode muligheder for, at små grupper af børn kan fordybe sig sammen. Nogle af rummene er indrettet til at give bestemte muligheder, f.eks. for kreative aktiviteter i

værkstedet, grovmotoriske aktiviteter i puderummet og himmelsalen, højtlesning i minibiblioteket, rolleleg i dukkekrogen m.m. Andre af rummene er indrettet til at være fleksible for at kunne rumme varierede aktiviteter for børn og voksne, og derfor er der møblement med hjul under, klapborde og flytbare reoler.

Vi tilstræber at indrette vores fysiske rammer med rum i rummene, hvor vi ved hjælp af belysning, tæpper, reoler og skillevægge markerer og tydeliggør legezoner, der tilbyder forskellige muligheder til børn og voksne. Ved at indrette med rum i rummene og lave skærmede rammer, kan vi understøtte børnenes fordybelse og koncentration, da rummene betyder, at børnene ikke skal overskue et stort rum med alle de sanseindtryk og forstyrrelser, der kan være fra de andre børns aktiviteter. Mange af legezonerne er indrettet til at indbyde til bestemte lege og aktiviteter, da det kan overskueliggøre mulighederne for børnene. Markeringen af tydelige og definerede legezoner kan ligeledes mindske antallet af konflikter børnene i mellem, da de ikke så let kommer til at overskride hinandens legezoner.

Børnene kan selv nå og har fri adgang til størstedelen af vores legetøj og materialer, afhængigt af alder og udvikling. Vi har fotos på størstedelen af vores opbevaringskasser, så vores udvalg er overskueligt for børnene. Vuggestuebørnene har af sikkerhedshensyn ikke selv fri adgang til blyanter og tuscher, og værkstedsaktiviteter kræver, at der er en voksen sammen med både børnehave- og vuggestuebørn for at passe på børnenes sikkerhed og for at passe på vores fysiske rammer.

Når vi laver aktiviteter, arbejder vi med at skabe en tydelig start, en midte og en tydelig afslutning for at understøtte internaliseringen af hensigtsmæssige fordybelsesmønstre og selvregulering hos barnet. Fælles oprydning er en vigtig aktivitet i markeringen af en afslutning, og da oprydning samtidig sikrer ryddelige, overskuelige og indbydende rammer for de børn, der skal bruge rummet efterfølgende, er det en tilbagevendende aktivitet i vores hverdag. Niveau for oprydning afstemmes med det enkelte barns udvikling og aktuelle trivsel. Fotos på legetøjskasserne/opbevaringspladserne gør det let for børnene at se, hvor tingene hører til, og derfor kan stort set alle børn hjælpe med at rydde op.

Yoga-aktivitet i vuggestuen med fokus på sanser, balance og bevægelse.

Udbuddet af legetøj skal være af kvalitet og lavet af gode materialer. Vores indkøb og placering af legetøj sker efter princippet "hellere lidt, men godt". Vi tilstræber at undgå tomme hylder, og legetøjet præsenteres, så det ser indbydende ud for. For store mængder legetøj kan virke overvældende på børn, og derfor skal vi ikke have mere legetøj fremme på hylderne, end at børnene kan overskue det, og det virker æstetisk indbydende. Hvis vi har for store mængder legetøj, gemmes noget af det væk i en periode, så vi kan skifte mellem legetøjet. – både for at gøre rammerne mere overskuelige for børnene og for at give legetøjet nyhedens interesse for børnene, når det findes frem igen.

Vi udstiller gerne børnenes kunst, f.eks. ved at hænge det i rammer eller udstille på hylder. Alternativt kan børnenes kunst sættes i deres mapper, eller børnene kan tage det med hjem. Hvis børnenes kunst skal udstilles, udstilles det primært i de allerede ophængte rammer eller på hylder. Vi tilstræber, at børnenes kunst præsenteres på en æstetisk indbydende måde, hænger lige og er sat godt fast, så de ikke kommer til at hænge og flagre eller falder halvt ned.

I vores brug af de fysiske rammer udendørs og indendørs har vi generelt meget få regler, og de regler, der findes, retter sig hovedsageligt mod børnenes og medarbejdernes sikkerhed. Derfor har vi i stedet rettesnore, der handler om, at her skal være rart at være for alle, og vi skal tage hensyn til hinanden og passe på vores omgivelser. Vores anvendelse af de fysiske rammer som f.eks. møblerne er derfor forskelligt afhængigt af børnegruppen og aktiviteten. Og det er som udgangspunkt helt i orden at lege løbeleg på gangene, men hvis der også er helt små vuggestuebørn til stede, må vi lege mere stilfærdigt, indtil de er væk igen, så de ikke væltes eller bliver utrygge ved den "vilde" leg.

Vikingeege på legepladsen

Vuggestuen er trukket ud i bålhytten for at spise

Vi evaluerer med mellemrum vores fysiske rammer, og her er børnenes anvendelse af og adfærd i rummene rettesnor for vores evaluering. Vi inddrager børnene i, hvordan de kunne tænke sig, de fysiske rammer skal være, og hvilket udvalg af legetøj vi skal have. Med mellemrum ønsker vi at gå på rundvisning hos hinanden i de to afdelinger eller i de enkelte grupper, så vi kan inspirere hinanden, fortælle hinanden om de pædagogiske tanker bag indretningen og få feedback på, hvilke tanker kollegerne gør sig omkring grupperummenes æstetiske og praktiske udtryk. Derudover ønsker vi at hente inspiration fra andre institutioner uden for dagtilbuddet.

Der eksperimenteres med fantasi, former, konstruktion, tyngdekraft m.m. under børnenes hulebygning i himmelrummet.

Vuggestuebørnene leger dukke- og madlavningsleg i dukkekrogen. Udover at det er sjovt at lege, indeholder legen bl.a. imitation, eksperimentering og bearbejdning af almindelige hverdagsaktiviteter

Børn i udsatte positioner

I dagtilbuddet Riisvangen tilstræber vi altid at lave forskellige slags fællesskaber, som inkluderer alle børn med fokus på det enkelte barns individualitet og evt. behov for særlig støtte og udvikling.

Vi har ind imellem børn, der i særlig grad har brug for ekstra bevågenhed og som har brug for mere støtte end vi i almindelighed kan opfylde ved en generel pædagogisk indsats.

Det kan være børn med talevanskeligheder eller motoriske vanskeligheder og det kan være børn, der i forsøg på at få selvkontrol udviser problemskabende adfærd. Vi ser også børn, der i nogle sammenhænge har svært ved at koncentrere sig men godt kan i andre og børn, der har svært ved at indgå i leg med andre børn eller fastholde venskaber eller børn, der har svært ved at aflæse børn og voksne.

Når vi møder børn, som vi vurderer som værende i en udsat position, inddrages forældrene altid som de første. I hverdagen observerer vi barnet i forskelligartede kontekster og indsamler viden om evt. mønstre, som kan give os en pejling på, hvordan vi justerer på fællesskaberne og indsatsen i forhold til barnet, så det får en oplevelse af at blive set. Vi forsøger altid at justere krav, så barnet kan lykkes og forsøger i det hele taget at "se bag om barnets adfærd", så vi i højere grad kan blive klogere på, hvordan vi kan skabe bedre forudsætninger for, at barnet kan lykkes i flere sammenhænge.

Vi har de senere år gjort os erfaringer med at visualisere rammen for dagen og nogle gange gør vi det specifikt for et enkelt barn. Det vigtigste er at få tydeliggjort for barnet, hvem de skal være sammen med hvornår og hvor længe, og hvad de skal lave.

I forhold til børn i udsatte positioner er grundopfattelsen, at det aldrig er barnet, der er forkert, men rammerne eller omstændighederne, der ikke er tilpasset barnets færdigheder eller behov. Medarbejderne har ansvaret for at justere på de rammer, barnet færdes i, så barnet får bedst mulige forudsætninger for dels at få nye handlemuligheder og dels at få positive erfaringer med at lykkes.

Vi tilstræber altid, at alle børn kan deltage i et fællesskab, men det er de voksnes opgave at tilbyde forskellige fællesskaber, så et barn i en udsat position ikke føler sig forkert, men kan anvises et bedre egnet fællesskab.

Vi har forskellige "greb" afhængigt af, hvilke vanskeligheder, der er tale om. Som oftest starter vi med trivselsmøde med PPR, hvor forældre, en tale/hørekonsulent, en psykolog, kontaktpædagogen og den pædagogiske leder deltager. Der kan inviteres andre relevante omsorgspersoner.

Til dette møde afdækkes det videre forløb, som kan være en skriftlig henvisning til PPR, som så tilbyder et forløb i institutionen, hvor de vejleder personalet.

Forud for trivselsmødet kan vi afhængig af karakteren af vanskeligheder, lave en pædagogisk udviklingsbeskrivelse, som kommer omkring mange dele af barnets udvikling.

Vi tilrettelægger indsatsen i forhold til det, vi vurderer er godt for barnet og det fællesskab barnet indgår i, så barnet trives og udvikler sig, og så fællesskabet understøttes.

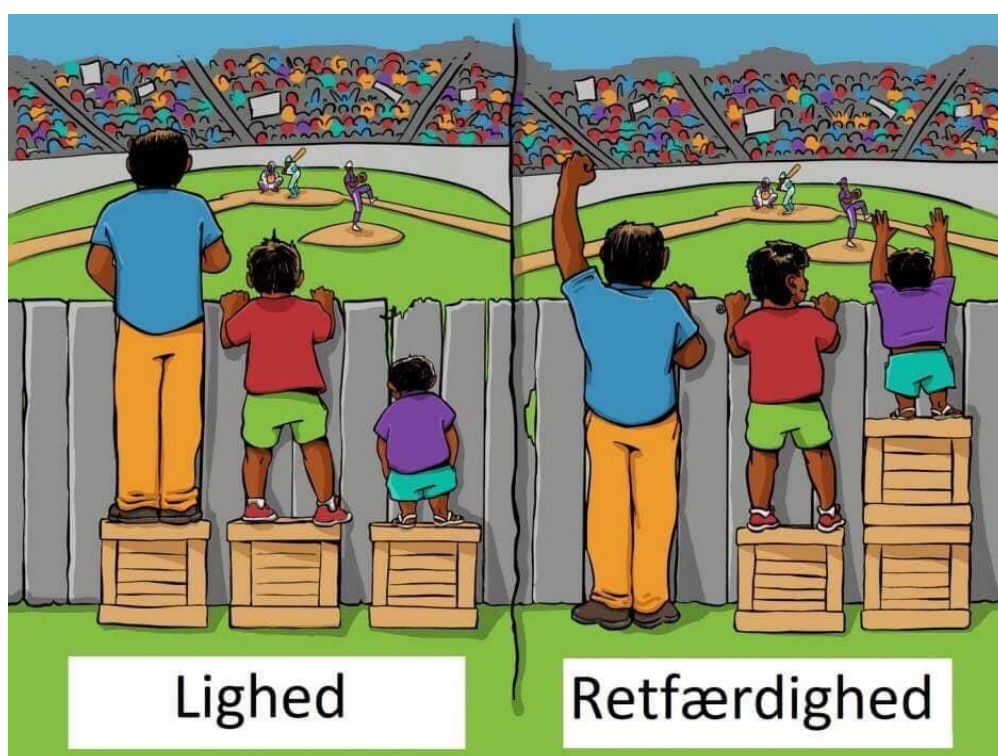
Der skal være høj kvalitet i fagligheden og den enkelte pædagog skal være klædt på til at håndtere opgaven. Det bliver de dels via oplæg på personalemøder og ved deltagelse i kurser, hvor de forpligtes til at formidle ny viden videre til de nærmeste kollegaer. Dertil kommer sparring og feedback fra både kollegaer og ledelse.

Forældre til børn i udsatte positioner tilbydes ind imellem særskilt sparring med den pædagogiske leder om det at være forældre, da vi ved, at trivslen hos forældrene er altafgørende for at lykkes med at skabe trivsel hos børnene.

Den pædagogiske leder er altid med på sidelinjen og støtter pædagogen undervejs i forløbet med at afdække de vanskeligheder, barnet har og deltager i alle møder omkring barnet. Vi har stor fokus på skriftligheden. Det er meget væsentligt, at barnets ressourcer og vanskeligheder er tydeligt beskrevet, og at vi har et sprogbrug, der undgår at definere barnet ud fra sine vanskeligheder.

Alt skriftligt materiale er omkring ledelsens bord og videresendes af ledelsen til andre samarbejdspartnere. Det kan være ansøgninger om ekstra ressourcer og/eller henvisning til PPR, eller underretninger til Århus Kommunes socialforvaltning.

Vi møder børnene på deres individuelle behov og forudsætninger og giver dem forskellige rammer for at give dem lige muligheder for deltagelse i fællesskaberne.

Forældresamarbejde

Den gode udvikling skaber vi sammen

Forældrene er de vigtigste voksne i børnenes liv. Den relation de har til deres børn, har afgørende betydning for børnenes udvikling og evne til at "gribe" livet.

Kerneopgaven omkring det enkelte barns læring og udvikling skal altid ses som en fælles opgave mellem forældre og personale. Forældrene er "den røde tråd" igennem hele barndommen, og deres samspil med børnene sætter spor også i voksenlivet. Det betyder, at vi som professionelle må have øget fokus på, hvilke værdier forældrene har for deres børn. *Hvad vil de gerne give deres børn med videre i livet f.eks?* Med det som udgangspunkt skal vi også være meget tydelige med vores værdier, og vi må i fællesskab finde frem til, hvad der kan være det bærende element for vores samarbejde.

Vi har øget fokus på at skabe bånd ved f.eks. at være mere konkrete med hvilke tanker og intentioner, der kan ligge bag vores handlinger, men også ved i højere grad at være nysgerrige på forældrenes tanker og intentioner bag deres handlinger. Ved at bygge bro mellem de forskellige tanker og intentioner, ønsker vi at være med til at skabe mulighed for at børnene udvikler sig til livsduelige mennesker.

Det er vores håb, at det større fokus på det enkelte barns status, der bliver tydeliggjort ved SUS-materialet, vil øge sammenhængskraften i barnets udvikling. Af den vej får den enkelte pædagog lejlighed til at lave fælles fokuspunkter sammen med forældrene og i fællesskab aftale, hvem der har ansvaret for hvad og hvordan opfølgningen skal ske.

Når forældrene møder os i vuggestuen, er de lige startet på at være med til at danne et lille menneske. Vi skal være med, når de møder de udfordringer og glæder det giver i familien og vi skal have et skærpet øje for, hvordan vi ved hjælp af en positiv relation med forældrene hele tiden justerer i forhold til den tidlige tilknytning og nære relation, så forældrene og vi får afstemt med barnet, om vi "er på rette spor" eller måske skal ændre vores (både forældrenes og de professionelles) indsats i forhold til barnet, så der skabes forudsætninger for endnu bedre trivsel. Det kræver åbenhed og indsigt og kontinuerlig nysgerrighed i forhold til, hvordan voksne altid gør en forskel, som har afgørende betydning for barnets måde at håndtere livet på.

Samtaler

For at skabe trivsel hos børnene, skal vi skabe trivsel og trykthed hos forældre og andre omsorgspersoner.

Med afsæt i vores visioner for samskabelse og vores erfaringer med børn, som har vist sig senere at få ekstraordinære udfordringer, har vi fået særligt fokus på, at vi skal gøre en ekstra indsats for at få et

tydeligere kendskab til familierne, når børn starter i institutionen. Hvad enten det er i vuggestuen eller børnehaven. Det skal være kutyme, at vi skaber mulighed for at blive orienteret om, hvilken historik, børnene og familierne bringer ind i institutionen. Det giver bedre forudsætninger i mødet med barnet og familien i hverdagen og også mulighed for, at vi evt. kan få "læst op" på noget fagligt. Derfor skaber vi mulighed for, at vi helt fra start kan være med til at skærpe blikket i forhold til, hvordan vi i fællesskab giver børnene de bedste forudsætninger for at blive livsduelige mennesker.

Den pædagogiske leder deltager om muligt i alle startsamtaler, (enten den allerførste eller 9-14 måneders eller ved start i børnehave udefra) for på den måde at være bindeleddet i institutionen omkring, hvad de enkelte familier har brug for fra os og sikre, at der bliver spurgt ind til tiden fra graviditeten til nu og senere at kunne bringe historikken ind i fortællingen om barnet og familien. Den pædagogiske leders fokus vil være på familien som helhed og generelle pædagogiske betragtninger og retning, hvor pædagogens fokus er på barnet og hverdagen i vuggestuen/børnehaven. Hvis forældrene har "barnets bog", kan den medbringes til samtalen.

Ud over nedenstående "samtalekoncept" tilbyder den pædagogiske leder ind imellem samtaler med forældre om det at være forældre, hvor fokus er på de voksne omkring barnet i familien.

<i>Samtaler igennem institutionstiden</i>		
Samtale	Alder	Deltagere
Startsamtale/9-14 mdrs. samtale på baggrund af dialoghjul	Afhænger af tidspunkt for vuggestuestart	Forældre, kontaktpædagog og pædagogisk leder
Tilbud om samtale om generel trivsel	2 år	Forældre og kontaktpædagog
Overgangssamtale til børnehaven med afsæt i dialoghjul	Knap 3 år	Forældre, kontaktpædagog og pædagog fra børnehaven
Startsamtale hvis barnet kommer fra et andet dagtilbud	Afhænger af tidspunkt for børnehavestart	Forældre, kontaktpædagog og pædagogisk leder
Samtale om generel trivsel og gennemgang af sprogvurdering	Ca. 3,5 år	Forældre og kontaktpædagog
Tilbud om samtale med fokus på legerelationer og sociale fællesskaber	Ca. 4,5 år	Forældre og kontaktpædagog
Samtale med afsæt i dialoghjul. Afholdes januar/februar inden skolestart	På vej mod de 6 år	Forældre og kontaktpædagog

Om Dialoghjul

For alle dialoghjul gælder, at det er et redskab, som vi skal lave "samskabelse" efter. Derfor skal alle forældre have udfyldt dialoghjulet før samtalen, så medarbejderne har noget at planlægge samtalen ud fra.

Om samtaler generel.

Samtalerne er det sted, hvor vi kan gå i dybden i forhold til samskabelse. Derfor ser vi forskellige funktioner for de voksne.

Rollefordeling

Pædagogens rolle	<ul style="list-style-type: none"> • At indkalde til samtalen • At udfylde dialoghjul og oprette og /eller sende til forældre • At fortælle om det direkte arbejde med barnet • At fremlægge sit perspektiv i forhold til barnets trivsel i institutionen
Den pædagogiske leders rolle	<ul style="list-style-type: none"> • At have fokus på familien • At have ansvaret for, at alle perspektiver kommer i spil • At bringe et "lidt udefrakommende perspektiv" ind • At lave resumé af samtalen • At lave opfølgning til det øvrige personale, hvis der f.eks. skal opsøges mere viden (kan være om for tidligt fødte børn, forældre med psykisk sygdom,) el lign. • At være bindeled og spørge ind til både pædagoger og forældre, for at gøre perspektiverne tydelige og skabe bro i børnenes forskellige kontekster • At sikre at der bliver aftalt fokuspunkter for den nærmeste fremtid og afklare forældre og pædagogroller

Dagsorden for den første samtale

1. Den pædagogiske leder byder velkommen og præsenterer dagsordenen for mødet og præsenterer sig selv, så de ved lidt om, hvem de taler med.
2. Pædagogen præsenterer sig selv
3. Den pædagogiske leder spørger ind til historikken omkring det at blive forældre. Spørgsmål kunne være i retning af: *(spørgsmålene er retningsgivende og ikke nødvendigvis relevante til hver samtale, da forældrene jo selv fortæller løbende)*
  - Hvem er I som familie
  - Hvordan har det været for jer at blive forældre (graviditet/fødsel – den første tid)
  - Hvilke tanker havde I gjort jer, inden I blev forældre om det at skulle være forældre
  - Har I tænkt over, hvad der er vigtigt for jer, at jeres børn får med sig her i livet.
  - Har I mødt noget, der har været særligt svært eller som lykkedes særligt godt
  - Hvordan klarede I den
  - Hvordan var det at blive barn i jeres familie
  - Hvad tænker I om at skulle være forældre i institution
  - Hvad er vigtigt for jer at jeres barn møder i institutionen
  - Hvad tror I er vigtigt for jeres barn at møde
  - Hvordan ser det mon ud
  - Hvordan ser jeres netværk ud.
  - Hvilke vigtige voksne er der omkring barnet og familien.
4. Pædagogen fortæller om hverdagen i huset:
  - Evt. tilbageblik om den første tid (afhængigt af tidspunktet for samtalen)
  - Hvilke tanker gør vi os om en god dag for et vuggestuebarn/børnehavebarn
  - Hvad er vigtigt for os at give børnene med fra årene i vuggestue/børnehave
  - Hvordan ser en dag ud
  - Hvilke fokuspunkter har vi for de forskellige aldre i vuggestuetiden
    - Tilknytning
    - Øjenkontakt
    - Sociale færdigheder
    - Motorik
    - Selvhjulpethed
    - Sprog
    - Osv osv osv med alle jeres vigtigheder at få viden om og fortælle om
  - Hvordan ser det ud
  - Hvis det er en 9-14 mdrs., 3 år eller 5,5 års- samtale skal der tales om dialoghjul og evt. særlige fokuspunkter.

Inddragelse af lokalsamfundet

Begge afdelinger i Dagtilbuddet Riisvangen ligger i Riisvangen meget tæt på Riis Skov.

Det betyder, at vi både planlægger med og tager på spontane ture til Riis Skov. Som en del af storbørnsgruppens sidste børnehavebedrifter er de på den årlige "kløfttur", hvor samarbejde om at bestige bakker og håndtere frygten for evt. slanger eller andre dyr er i fokus. Der arbejdes med fantasi og virkelighed og superkræfter. Inden turen fortæller de voksne en historie om de ting, de kan møde, så spændingen er høj og glæden stor, når de har "bestået" og kommer tilbage til børnehaven og under jubel fra de andre børn kan høste en vel fortjent medalje. Historien er naturligvis afstemt efter de børn, der er i gruppen.

I perioder reserverer vi UNO-centret og forlægger dagligdagen dertil i en uge. Indimellem låner vi også materiale på UNO-centret til brug i institutionen.

Igennem en årrække har vi samarbejdet med de øvrige institutioner i området om at leje springhallen. Hver anden tirsdag mødes vi på tværs af dagtilbud til en formiddag i bevægelsens tegn. Her understøttes den motoriske udvikling, og børnene får også en fornemmelse af at være en del af noget større end den forholdsvis lille afdeling, de normalt færdes i.

I løbet af foråret er der desuden samarbejde på tværs af dagtilbuddene i lokalområdet. Børnene og deres voksne mødes 3-4 gange om forskellige aktiviteter. Her har børnene mulighed for første møde med nogle af dem, de skal gå i skole sammen med.

Vi har en del år samarbejdet med det lokale bibliotek. Vi besøger biblioteket, og derudover stiller de en masse bøger til rådighed i institutionen. Forældrene kan låne bøgerne med hjem og skal registrere hjemlån på næsten samme måde som på biblioteket. Biblioteket tilbyder en gang imellem at komme ud og læse op for børnene.

For nogle år siden lavede studerende fra det jyske musikkonservatorium et projekt, som hed Musikflyveren, hvor de kom ud i forskellige børnehaver og underviste for til sidst at mødes til "børnemusikfestival", hvor børnene sang for hinanden med et professionelt orkester bag sig. Nogle af de studerende lavede det til et koncept efterfølgende, hvor de flere gange om året tilbyder samarbejde om musik og bevægelse. Vi har deltaget i det flere gange og nyder godt af sangene og de tilhørende bevægelseslege også i hverdagen.

Vuggestuen på tur til den lokale andedam. På denne tur er destinationen ikke i fokus men derimod stort og småt, der giver anledning til forundring, og som skal undersøges nærmere.

Sammenhæng med børnehaveklassen

I det sidste halve års tid af børnehavetiden er barnet en del af storbørnsgruppen. I storbørnsgruppen laver vi aktiviteter, som er målrettet de ældste børn, og som skal understøtte og forberede dem på overgangen til skole. I storbørnsgruppen har vi særligt fokus på at arbejde med børnefællesskaber og på at understøtte børnenes lyst til at lære. I denne gruppe er der også fokus på, at børnene skal prøve sig selv af med de erfaringer, de har tilegnet sig.

Børnene får videre rammer. Vi laver f.eks. aftaler med dem, som indebærer, at de nogle gange er alene indenfor uden en voksen, mens alle andre er på legepladsen. De kan f.eks. også få "ansvar" for at hjælpe yngre børn eller vi inddrager de store børns perspektiv i forståelsen af de yngre børns perspektiv.

Vi tager på flere og længere ture for at øge børnenes kendskab til verden, for at styrke fællesskabet, for at give nye udfordringer m.m.

Vi støtter børnene i at blive selvhjulpne og selvstændige. Børnene øver sig f.eks. i at klare toiletbesøg selv, de øver sig i at holde styr på deres ting i garderoben, og de øver sig ligeledes i at overveje vejrforhold og hvilken påklædning, det fordrer.

De fleste år har vi skolestartere på 4-8 forskellige skoler, og i tiden inden skolestart besøger vi så vidt muligt alle skolerne, som børnene skal starte på. Vi har det tætteste samarbejde med vores distriktskole Skovvangsskolen. I løbet af børnehavetiden besøger vi løbende Skovvangsskolen, f.eks. deres bibliotek og SFO, og disse besøg intensiveres mod slutningen af barnets børnehavetid. Derudover arrangeres der fælles storbørnsaktiviteter på tværs af dagtilbuddet samt på tværs af skoledistriktet, så børnene får mulighed for at deltage i lidt større fællesskaber og øve sig i at være i nye kontekster og etablere nye relationer med jævnaldrende samt evt. lære nogle af deres kommende klassekammerater at kende.

I løbet af efteråret og foråret deltager børnene i skoledage på Skovvangsskolen for de kommende skolestartere i distriktet, hvor børnene får en lille smagsprøve på, hvad det vil sige at gå i skole og i SFO.

På forældremøder i dagtilbuddet deltager der ind i mellem repræsentanter fra Skovvangsskolen, der kommer for at fortælle om skolestart og om skolens arbejde.

I efteråret inden barnet skal starte i skole holdes der samtaler i dagtilbuddet mellem forældre og medarbejdere med afsæt i Status og udviklingsmaterialet udviklet af Aarhus Kommune. Samtalen handler om barnets trivsel, udvikling og skoleparathed, og her aftaler vi eventuelle fokusområder og indsatser for barnets sidste halve år inden skolestart.

I foråret inden skolestart indhenter skolerne overleveringsskemaer omkring hvert enkelt kommende skolebarn, der skal starte hos dem. I foråret holder vi mundtlige overleveringssamtaler mellem skole og dagtilbud, hvis der er børn, der har været særlige indsatser omkring. Indimellem deltager forældre og andre samarbejdspartnere som f.eks. PPR i overleveringssamtalerne. Derudover er der mulighed for, at den kommende klasselærer eller klassepædagog besøger børn, der har særligt brug for forberedelse på overgangen til skole i dagtilbuddet for at skabe større tryghed omkring skolestarten.

Girlpower på Kløftturen. Her er fokus på samarbejde, fællesskab, udfordring af personlige grænser osv

Storbørnsgruppen tegner yndlingsdyr og udveksler egen viden og den, de kunne google sig til om dyrenes karakteristika og udseende.

"Hvordan mon jeg ser ud? Udenpå og indeni?"

Ledelse

"Det er lederens opgave at sprede sit budskab over hele organisationen, så langt som lyden rækker og om muligt også derhen, hvor den kun kan anes eller blot forestilles."

Ole Fogh Kirkeby

Ledelsen har ansvar for på baggrund af Dagtilbudsloven at formidle et tydeligt pædagogisk grundlag og retning for dagtilbuddets pædagogik samt definere tydelige forventninger, rolle- og opgavebeskrivelser til dagtilbuddets medarbejdere. Indenfor denne rammesætning foregår arbejdet med de 6 læreplanstemaer.

Ledelsen organiserer og tilrettelægger rammer og strukturer, der støtter op om medarbejdernes arbejde med børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse indenfor læreplanstemaerne. Ledelsen har løbende en faciliterende rolle i forhold til at skabe mulighed for sparring og reflekterende dialoger. I organiseringen i den enkelte afdeling planlægger vi tid i mødeplanen til, at medarbejderne kan indgå i refleksions- og læringsrum, der skal kvalificere og udvikle vores pædagogiske praksis i dagtilbuddet. Ledelsen fungerer som rammesættere på det overordnede plan og har en faciliterende rolle i refleksions- og læringsrummene samt i tilrettelæggelsen af pædagogiske tiltag.

I lederteamet har vi arbejdet med udformningen af læreplanen, og dette arbejde har rettet sig mod det samlede dagtilbud. I udarbejdelsen af læreplanen har vi ikke inddraget medarbejderne i det omfang, vi gerne ville pga. covid-19, ledelseskifte og ændret ledelsesstruktur. Det har betydet, at vi tidsmæssigt har været under pres. Derfor bliver inddragelse af medarbejderne et fokusområde i fremtiden, så medarbejderne kan etablere ejerskab for læreplanen.

I implementeringen af læreplanen tager vi afsæt i de lokale forhold i den enkelte afdeling, og medarbejderne har her en aktiv og medskabende rolle i det direkte pædagogiske arbejde med læreplanen, i de refleksive rum, i evalueringen og i videreudviklingen af både pædagogisk praksis og læreplaner. Vi arbejder med øvebaner på alle niveauer, så vi alle er i en kontinuerlig læringsproces sammen, og vi tager hver især et aktivt individuelt medejerskab, der retter sig mod både vores egen individuelle læring og mod vores fælles læringsfællesskab i den enkelte gruppe, i den enkelte afdeling og på tværs af dagtilbuddet.

På p-møder og til gruppemøder arbejder vi løbende med det pædagogiske grundlag, hvordan det kommer til udtryk i praksis, hvad der er vores udviklingspunkter og øvebaner, samt hvor vi er på vej hen. Vi holder p-møder afdelingsvist hver måned og med mellemrum fælles p-møder for hele dagtilbuddet. Derudover tilstræber vi, at medarbejderne har gruppemøder hver uge, som er refleksionsmøder, der retter sig mod den helt nære praksis i gruppen. Vi ønsker at arbejde med øvebaner på alle niveauer, så vi alle er i en kontinuerlig læringsproces sammen.

I Dagtilbuddet Riisvangen tager vi afsæt i narrativ teori for at skabe åbne og trygge refleksionsrum, så vi kan komme tættere på og blive klogere på os selv og hinanden. I den forbindelse bruger vi flere forskellige

modeller, som bl.a. Hvad-modellen, Stafetmodellen, eksternaliserende samtalemodeller og har selv udviklet en narrativ refleksions- og feedbackmodel. Vi anvender bevidning i vores refleksioner for at få øje for og bekræfte, hvad den enkelte kan i den konkrete situation, for at spejle og for at dele vores livserfaringer samt for at hente og give inspiration til hinanden. I vores refleksionsrum er det vigtigt for os, at medarbejderne føler sig trygge, og derfor er det den enkelte medarbejder, der vælger temaer i interviewmodellerne, og i feedback-samtaler vælger, hvad der skal gives feedback på.

”Man bliver nødt til at sige, hvad man tænker, for at kunne tænke over, hvad man siger.”

Ud af kampen. Anti-patriarkalsk ledelse, Allan Holmgren, 2018

Ledelsen har øje for både den samlede personalegruppes udvikling af viden og kompetencer, såvel som den enkelte medarbejders udviklingsønsker. For at sikre den faglige udvikling har vi i de senere år arbejdet med fælles uddannelse af medarbejderne i dagtilbuddet for at tydeliggøre vores pædagogiske grundlag og kvalificere praksis. Flere medarbejdere har ligeledes været på specialpædagogiske uddannelsesforløb for at styrke vores arbejde med børn i udsatte positioner og på kurser med afsæt i neuroaffektiv udviklingspsykologi. Som udgangspunkt er videreuddannelse kun for pædagogerne, men medhjælperne skal have et obligatorisk grundkursus for pædagogmedhjælperen indenfor det første år af deres ansættelse. Medarbejderne kan ansøge ledelsen om deltagelse i et kursus. Dette ønske skal begrundes og have relevans for vores aktuelle pædagogiske arbejde og for medarbejderens tilegnelse af ny viden og nye færdigheder. Ledelsen vælger ligeledes kurser til medarbejderne, som skal understøtte vores pædagogiske retning. Medarbejderen formidler og deler efter endt kursus sin nye viden og andre væsentlige pointer fra kurset til de øvrige medarbejdere.

Naturens materialer kan give anledning til leg og forundring og kan anvendes på mange måder, f.eks. i børnenes kunst.

Sanseleg med vand, sand og mudder

Pædagogisk personale

"Ledelse er netop at lede efter det, der endnu ikke er fundet."

*Ledelse med narrative og poststrukturalistiske perspektiver,
Allan Holmgren, 2013*

Vi tilstræber i alle samarbejdsrelationer med børn, forældre, personale og ledelse at arbejde med det narrative perspektiv, som fokuserer på intentioner, værdier, håb og principper relateret til de problemer, mennesker oplever. Det narrative perspektiv fokuserer på den sociale og kulturelle magt, der ligger implicit i enhver diskurs og i enhver fortælling. Styrken i det narrative perspektiv er, at narrative spørgsmål åbner muligheder for hver enkelt til at gå imod de dominerende konklusioner om sig selv og andre, så man kan komme bedre i kontakt med sine egne foretrukne værdier og føle en større grad af frihed og få øje på flere handlemuligheder.

Relationsarbejde er omdrejningspunktet for vores arbejde. Det er pædagogernes ansvar at tage lederskab for de relationer, de indgår i med børn og forældre. Derfor må de kunne se på og arbejde med den relation, de har til de enkelte børn og til hinanden. Vi må til stadighed være nysgerrige på at kunne forstå det, vi ikke har forstået endnu.

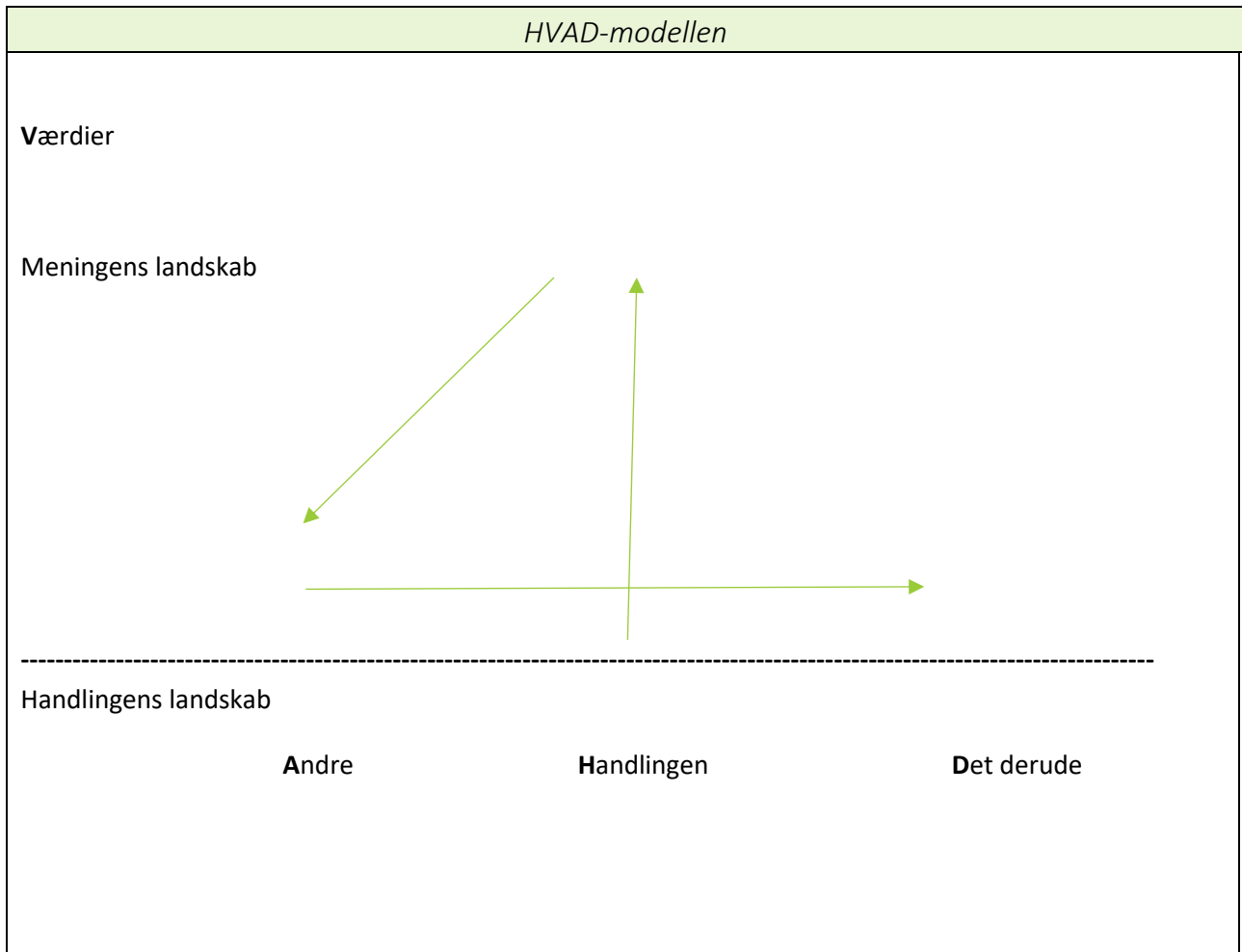
"Kunsten ved den gode relation er at turde/kunne lade sig bevæge af den andens perspektiv."

Med det narrative perspektiv i fokus skal vi få spurgt hinanden, hvad der evt. kom imellem barnet og den voksne i en konflikt. "Hvad skete der?" "Hvad blev du ramt af der?" Det åbner mulighed for, at fokuspersonen kan blive bevidst om, hvilke værdier eller intentioner, der var på spil i situationen hos ham eller hende. Det næste kunne være at overveje erfaringer fra lignende situationer. Refleksionerne muliggør nye handlemuligheder for pædagogen, da han/hun bevæger sig fra handlingens landskab (det, han/hun gjorde) til bevidsthedens landskab (hvorfor mon jeg gjorde det?)

Vi anvender forskellige redskaber afhængigt af om det er "her og nu sparring" eller dybere refleksionsrum på personalemøder.

For at øve os i at bevæge os i de forskellige landskaber, anvender vi på personalemøder bl.a. Hvad-modellen, som er udviklet af Annette og Allan Holmgren (Dispuk). Den kan bruges til at komme tættere på hinanden både som mennesker og fagpersoner.

Modellen illustrerer, hvordan intervieweren kan narrativere en handling(H) ved at starte med at spørge til fokuspersonens intentioner, ønsker og håb i forhold til handlingen. Dette kan bringe udfoldelsen frem til, hvad der er vigtigt for fokuspersonen (V). For at skabe en fortælling må en handling ske i sammenhæng med andre handlinger (A). Derfor vil intervieweren både inddrage andre handlinger, som kan ses i sammenhæng med den konkrete handling, og spørge til personer, der kan bekræfte fortællingen. Herigennem skabes der righoldige fortællinger. Handlingen er ikke længere tilfældig, men en del af en sammenhæng af handlinger, relationer, erfaringer og viden. Endelig kan intervieweren, hvis det synes meningsfuldt, spørge til eventuelle fremtidige ønskværdige handlinger(D), som ligger i forlængelse af fortællingen.

Øvelsen kan kun bruges i relation til handlinger, man sætter pris på. Ikke til udfoldelse af problemer eller vanskeligheder.

Det er vigtigt, at dialogen ikke udvikler sig til en samtale eller diskussion. Den, der interviewer skal altså holde sig til spørgsmålene. Først interviewes en person om alle spørgsmålene, og derefter kan den anden interviewes om alle spørgsmålene. Et interview tager 20-25 min.

(Frit efter Allan og Annette Holmgrens bog – Narrativ supervision og vejledning)

Interview med afsæt i spørgsmål:

- Fortæl om noget, du har gjort for nylig i dit arbejde, som du er glad for, du gjorde. Hvad gjorde du?
- Hvad var der sket, inden du gjorde dette, som var med til at gøre handlingen mulig, tror du?
- Hvad var din intention med handlingen? Hvorfor gjorde du det, tror du?
- Hvorfor er du mon glad for denne handling?
- Hvad – som er vigtigt for dig – er handlingen udtryk for?(V)
- Ved du mon hvorfor dette er vigtigt?
- Hvilke andre ting gør du i dit liv, som handler om dette, som er vigtigt?(A)
- Har du evt. gjort noget endnu tidligere i dit liv, som handler om det samme?
- Hvem i dit liv vil kunne genkende, at dette er vigtigt for dig?
- Fortæl lidt om vedkommende og om jeres relation(A)
- Hvad kunne du tænke dig at gøre fremover for at holde fast på det, som er vigtigt for dig?(D)
- Hvad kan komme i vejen for dette?
- Hvad vil evt. kunne hjælpe dig, når det bliver svært at holde fast i det, som er vigtigt?
- Hvad har du syntes om dette interview? Hvad har været godt, og hvad har evt. været mindre godt?

Narrativ inspireret feedback

Vi bruger også ind imellem en skabelon i forhold til feedback på en praksisfortælling eller video. Vi har gjort os erfaringer med, at det er rart at have rollefordelingen og rammen på plads, når man giver sig i kast med feedback, så det bliver muligt at afgrænse feedbacken til det, den interviewede ønsker feedback på. Der har vi brugt denne model:

Interviewramme	<p><i>Én skriver stikord til det, som X fortæller, så ordret som muligt med henblik på poetisering. De andre lytter til interviewet og skriver stikord til eget brug. Fokusér på at være nysgerrige og undersøgende i forhold til den interviewede.</i></p> <p><i>Efter interviewet taler tilhørerne ikke om det, medmindre den interviewede selv lægger op til det.</i></p> <p><u>Tjek op i løbet af interviewet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hvordan er det for dig at blive interviewet?</i> • <i>Hvordan synes du, at det går for mig at interviewe dig?</i> • <i>Taler vi om det, som er vigtigt for dig at tale om?</i> • <i>Hvad ville du evt. også gerne have talt om?</i> • <i>Skal vi evt. skifte retning?</i>
A interviewer X	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilke refleksioner havde du gjort dig inden situationen/aktiviteten? • Hvilke mål eller intentioner havde du med situationen/aktiviteten? Og hvorfor? • Var der noget, du havde særligt fokus på under situationen/aktiviteten? • Har du en fornemmelse af, hvad der var vigtigt for dig under situationen/aktiviteten? • Er der et bestemt fokus, du gerne vil have, at vi skal have, når vi ser videoklippen?
<i>Se videoklippen 1-2 gange</i>	
A interviewer X	<ul style="list-style-type: none"> • Kan du huske, hvordan du oplevede situationen/aktiviteten? (Tænkte, følte, fysiske reaktioner m.m.) • Hvordan påvirkede dine oplevelser din selvagens i situationen/aktiviteten?

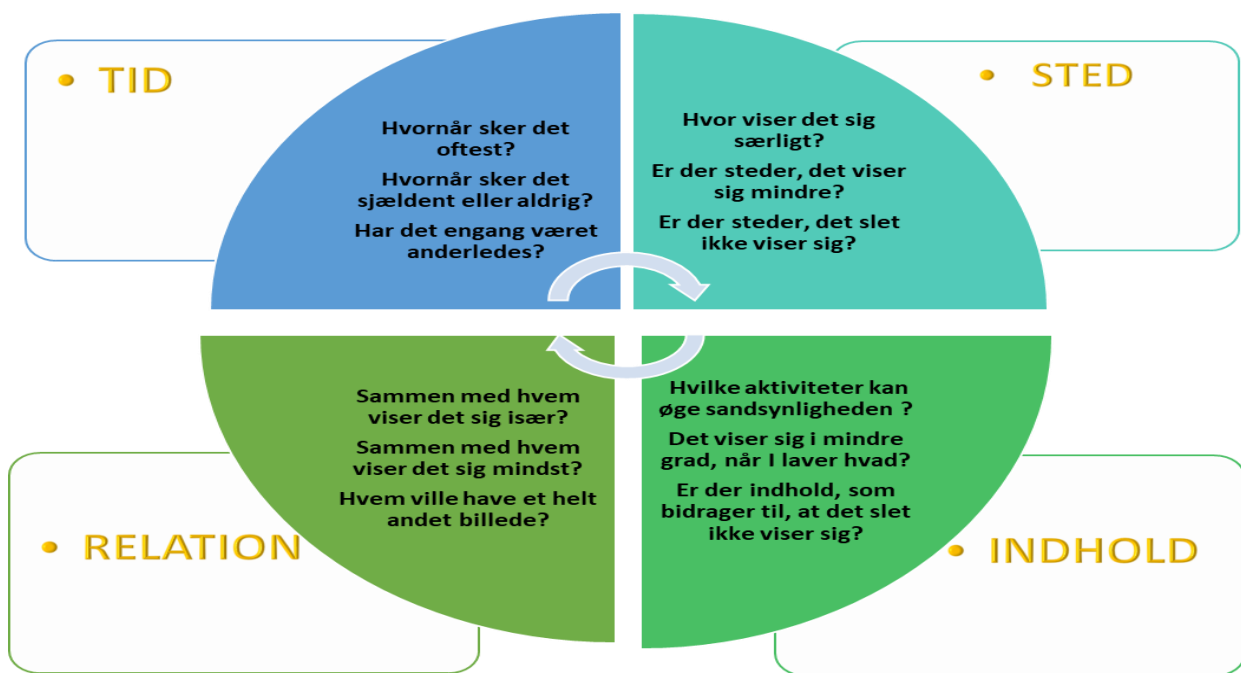
	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilke refleksioner får du nu, hvor du har set klippet? • Hvordan tror du, at børnene oplevede situationen? • Er dit ønskede fokus det samme, som inden du så klippet, eller ønsker du at ændre fokus?
<p><i>Se videoklippet igen</i></p>	
<p>A interviewer X</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er der noget, du synes, der lykkedes godt? (Specifikt i forhold til dine mål og intentioner eller helt generelt?) • Er der noget, du synes, der lykkedes mindre godt? (Specifikt i forhold til dine mål og intentioner eller helt generelt?) • Hvordan synes du, at situationen/aktiviteten passer ind med Tønnesvangs rettetheder? <ul style="list-style-type: none"> ○ Se mig som jeg er ○ Vis mig hvem jeg kan blive ○ Lad mig høre til ligesom dig ○ Giv mig passende udfordringer • Bliver du inspireret til at eksperimentere med noget eller gøre noget anderledes en anden gang i en lignende situation? Hvad? • Hvad skal der til, for at det er muligt at gøre det, du bliver inspireret til? (Aftaler, litteratur, data, øvebane, selvgens m.m.) • Hvordan, hvornår, med hvem m.m.?
<p>Hvis A ønsker at bringe sine iagttagelser med i interviewet:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jeg lægger mærke til, at når du gør ..., så har det ... effekt på børnene/ på mig (<i>lettelse, uro, ro, glæde, bliver interesseret, koncentreret, høj/lav energi, hjertebanken, svedig, ondt i maven osv.</i>) • Jeg tolker det som ... • Hvad tænker du om det? • Hvordan tror du det ville være for dig, hvis du ...? • Hvad tænker du om det?
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Poetisering - stikordene læses højt</i> 	

<p>A interviewer en tilhører</p> <p><i>(Alternativt kan det også udføres på den måde, at tilhørerne hver især skriver et postkort til X, hvor de nedenstående spørgsmål besvares. X får derefter postkortene)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hvad hæftede du dig særligt ved af det, som X sagde? • Hvad tror du, der er vigtigt for X? • Hvad får det, som X fortalte, dig til at tænke på i forhold til din egen praksis? • Bliver du evt. inspireret til at tænke over/gøre noget/undersøge nærmere/fordybe dig i?
<p>A interviewer X</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan var det for dig at høre? • Var der noget særligt, du hæftede dig ved? • Hvordan taler det ind i din egen fortælling? • Blev du evt. inspireret til noget nyt?
<p><i>Alternativt efter 1. interview med X</i></p> <p>A interviewer X på baggrund af stafetmodellen:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Til X:</i> Hvilke temaer kommer du til at tænke på, på baggrund af videoklipet og det, du har fortalt? <p><i>Skriv temaerne op, så X kan se dem</i></p>
<p>A interviewer tilhørerne på skift</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilke temaer kommer du til at tænke på, på baggrund af videoklipet og det, som X har fortalt? <p><i>Skriv temaerne op, så X kan se dem</i></p>
<p>A interviewer X</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilket tema kunne du tænke dig, at vi skal fokusere på?
<p>A interviewer tilhørerne på skift</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hvad er dine erfaringer med temaet?
<p>A interviewer X</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hvad er dine egne erfaringer med temaet? • Hvad kommer du til at tænke på ud fra det, som de andre har fortalt? • Bliver du inspireret til at eksperimentere med noget, undersøge noget nærmere, fordybe dig i noget, øve dig på noget mv.?

Konteksthjulet – når vi møder udfordringer i relationen med børn

Her startes med beskrivelse/navngivning af problemet, som så udfoldes i sted, indhold, relation og tid.

En meget stor del af vores feedback og refleksionskultur er bevidning af det sagte. Vi tilstræber at være så præcise i gengivelsen af de ord, der bliver sagt, så det kommer så tæt på fokuspersonens fortælling som muligt og dermed skaber bedre betingelser for at undgå konklusioner fra tilhørerne, som ikke er retvisende i forhold til fokuspersonens budskab.

For at have en intenderet pædagogisk tilgang til børnene over hele arbejdsdagen, kræver det, at det pædagogiske personale til stadighed gør deres bedste i forhold til at være nysgerrige på børnenes handlinger og inddrage børnenes perspektiv så meget som muligt i takt med børnenes alder.

- Hvordan kan jeg forstå det, han gør/siger?
- Er der andre måder at forstå det på?
- Hvordan ser det ud inden i ham lige nu?

Der bruges spejling i form af udsagn om det, vi ser og kontinuerlig afstemning i forhold til barnet.

Omdrejningspunktet er, at det altid er det pædagogiske personales ansvar at skabe kvalitet i relationen mellem børn og voksne ved at

- Se barnet som det er
- Give det mulighed for at høre til
- Give det passende udfordringer
- Vise barnet hvad/hvem det kan blive

Den enkelte pædagog og ledelsen har endvidere ansvaret for, at der sker løbende udvikling af fagligheden ved at læse faglitteratur, tilbyde kurser og bringe temaer op i de forskellige mødefora.

Tema på legepladsen om kroppen

Insektøgning på legepladsen

Dokumentations- og refleksionspraksis

Som beskrevet i tidligere afsnit har vi forskellige formelle og uformelle fora for vores refleksionspraksis. Når vi er sammen med børnene, foregår der konstante refleksioner i den enkelte medarbejders bevidsthed, vi har reflekterende dialoger til gruppemøder og personalemøder og vi reflekterer på tværs af dagtilbuddet. Reflekterende dialoger kan også foregå som en dørkarms-refleksion eller – sparring med en kollega, hvor vi dog har en opmærksomhed på, at det ikke skal foregå hen over børnenes hoveder, og at vi skal være nærværende i vores samvær med børnene.

Vi reflekterer på baggrund af forskellige former for dokumentation og data. Det kan være svært præcist at adskille, hvornår der er tale om dokumentation eller data. Vi forstår dokumentation som de midler, hvormed vi kan bevise vores pædagogiske praksis og hverdag med børnene. Vi ønsker dog også, at vores dokumentation så vidt muligt skal indeholde et pædagogisk element, som kan anvendes i samspillet med børnene eller i samskabelsen med forældre. I den forståelse, kan dokumentation f.eks. være de fotos, vi eller børnene tager fra vores hverdag, som vi ser og taler om sammen med børnene, eller som vi lægger på Aula, så forældrene kan bruge billederne som afsæt for samtaler derhjemme med børnene. Det kan også være videooptagelser, børnenes kunst og fremstillinger, som f.eks. det færdige resultat efter et byggeprojekt om træskibe eller høje tårne af klodser. Det kan være teaterforestillinger eller sange, som vises/synges for de andre børn eller forældre, nedskrevne praksisfortællinger eller noter om børnenes udsagn osv.

Vi forstår også dokumentation som en måde at visualisere og tydeliggøre børnenes historier og de spor, børnene sætter i deres tid i dagtilbuddet. Det kan f.eks. være i barnets bog/mappe, hvor barnets familie medbringer fotos fra barnets liv derhjemme, og hvor vi sætter fotos, tegninger og skriver korte noter om ting, barnet har sagt, eller hændelser, barnet har været en del af, i dagtilbuddet.

Dokumentationen kan også indgå som data. Vi forstår databegrebet som et bredt begreb, der rummer praksisfortællinger, iagttagelser, fornemmelser, stemninger, bevidninger, børnenes verbale og nonverbale kommunikation, børnenes lege, tegninger, kunst og andre produkter. Vi anvender også mere konkrete former for data, som f.eks. videooptagelser, DPU, SUS-materialet, sprogvurderinger, komme/gå-oplysninger, registreringer af f.eks. adfærd og forskellige statistiske data.

Vi har længe været i gang med at dokumentere vores praksis. Vi er dog stadig i en læringsproces ift. at indsamle og anvende dokumentation og data på en systematisk måde. Vores primære udfordring har indtil videre været at skabe den rette struktur og organisering omkring vores indsamling af dokumentation og data og omkring vores refleksionsfora. Vores helhedssyn på barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse betyder, at i vores nuværende organisering prøver vi at rumme for meget på én gang, så opgaven bliver uoverskuelig for os, og dokumentation og indsamling af data bliver lidt for tilfældig. Derfor er næste trædesten for os ift. at forsøge at skabe systematik at integrere en strammere struktur i vores indsamling af dokumentation og data samt at indsnævre dokumentations- og dataindsamlingen ved hjælp af fokuspunkter og enkle målsætninger - uden at miste blikket for helheden.

Evaluering

Ledelsen er ansvarlig for at samle op på og evaluere dagtilbuddets arbejde med læreplanerne med inddragelse af medarbejderne både løbende og med en grundig opsamling hvert andet år. Bestyrelsen skal også inddrages i dette arbejde som en del af årshjulet for bestyrelsesarbejdet.

Evalueringen skal indeholde en opsamling og gennemgang af arbejdet med læreplanerne, og evalueringen foregår på baggrund af indsamlet dokumentation og data. Evalueringen vil behandle følgende temaer:

- Afstemning omkring pædagogisk grundlag
- Samspil og møde med børn og forældre
- Inddragelse af barnets perspektiv
- Børnenes medbestemmelse og egne initierede lege samt samspil med andre børn og med medarbejdere
- Kvaliteten af vores læringsmiljøer og børnenes udbytte heraf
- Vores pædagogiske tiltag og de muligheder, de giver børnene
- Overgange og mellemrum, som ofte kan være svære situationer for både børn og medarbejdere
- Organisering og strukturering af hverdagen med fokus på makro- og mikroregulering
- Det konkrete arbejde med de seks læreplanstemaer
- Praksis omkring indsamling af dokumentation og data
- Reflekterende dialoger
- Fysiske og æstetiske udtryk i dagtilbuddet

På baggrund af den samlede evaluering er det ledelsens opgave at vise retning mod det videre arbejde med læreplanerne gennem f.eks. udviklingsmål og konkrete øvebaner, så alle i det samlede dagtilbud er i en kontinuerlig læringsproces. Her skal de faglige fyrtårne i hverdagen have et skærpet blik i forhold til at støtte op om retningen og videreudviklingen af vores refleksionskultur, vores læringsfællesskaber og en styrket evalueringskultur. De faglige fyrtårnes roller vil både være som rollemodeller og i samarbejde med ledelsen organisere reflekterende dialoger.

Inden det videre arbejde med udviklingsmål og øvebaner, skal disse indeles i delmål, som lægges ind i dagtilbuddets årsplan. Heri integreres ligeledes arbejdet med byrådets fokusområder.

Systematik må være en af nøglerne til at sikre indsamling af data, behandling af data og efterfølgende en justering af praksis, og her skal vores årsplan og forskellige refleksionsmodeller hjælpe os i mål. Disse skal være "Kontrakten" imellem os, så vi kun evaluerer på det, vi har aftalt. Ligeledes skal dokumentation og indsamling af data kun relatere sig til det, vi vil undersøge for at overskueliggøre dette arbejde.

Vi skal bruge vores refleksionsmodeller til at holde fokus på at:

- Opmuntre og fastholde fokus og brug af data om børnenes læring og trivsel
- Facilitere læringsprocesser via viden og erfaring
- Ledelsen leder den videre datainformerede proces, hvor personalet nysgerrigt udforsker praksis
- Forpligte hinanden på at have fokus på børnenes trivsel, dannelse, udvikling og læring igennem hele dagen

En styrket evalueringskultur kræver et kontinuerligt ledelsesfokus og vedholdenhed fra medarbejdere og faglige fyrtårne i hverdagen.

Når vi arbejder systematisk med ovenstående på møder på tværs af dagtilbuddet, til p-møder i den enkelte afdeling og til gruppemøder, har vi en forventning om, at en af effekterne vil være en større vidensdeling på tværs af dagtilbuddet, og at den kommer til at få betydning for læringsmiljøerne for børnene.

